

11. European Grouping of Territorial Cooperation. *European Committee of the Regions*. URL: <https://cor.europa.eu/en/our-work/cooperations-and-networks/european-cross-border-platform/european-grouping-territorial-cooperation> (date of access: 24.03.2026).
12. First EGTC to manage Interreg Programme. *Euroregion Baltic*. URL: <https://www.eurobalt.org/first-egtc-to-become-a-programme-managing-authority/> (date of access: 24.03.2026).
13. The European Cross-Border Platform. *AEBR*. URL: <https://www.aebr.eu/4780/> (date of access: 24.03.2026).
14. IX CB School, AEBR General Assembly 2025 & European Cross-Border Platform Annual Meeting. *AEBR*. URL: <https://www.aebr.eu/aebr-genass-and-ecbp-annevent-2025/> (date of access: 24.03.2026).
15. The press service of the NAS of Ukraine. *The National Academy of Sciences of Ukraine*. URL: <https://old.nas.gov.ua/EN/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6306> (date of access: 24.03.2026).
16. Ukraine Plan: розпорядж. Каб. Міністрів України № 244-р: станом на 18 берез. 2024 р. URL: <https://me.gov.ua/view/444634c4-aa4f-4bc7-8f8c-58247fbbe29e> (дата звернення: 24.03.2026).

## **АВТОНОМНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ МЕДІАЦІЇ: ВІД УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРОЦЕДУРИ ДО ІНСТИТУТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ**

**Лобода Дмитро**

здобувач третього рівня вищої освіти  
кафедри політології та державного управління,  
Донецький національний університет імені Василя Стуса  
(керівник – проф. Олена Чальцева)  
ORCID: 0009-0000-2762-1753

Інституціоналізація механізмів врегулювання конфліктів є необхідною умовою адаптивності сучасних політичних систем до внутрішньої нестабільності. Явище політичної медіації в Україні та світі наштовхується на проблему термінологічної ентропії. У сучасному політологічному дискурсі поняття політичної медіації досліджується крізь різні призми – соціологічну, правову, публічно-управлінську, конфліктологічну тощо. Таке розмаїття підходів, збагачуючи науковий пошук, водночас створює концептуальну пастку: механічне перенесення визначень із суміжних дисциплін у політичну науку розмиває суб'єктно-об'єктні межі феномену. Метою цього дослідження є систематизація категоріального апарату та обґрунтування потреби, що в інституційному вимірі політики поняття «політична медіація» потребує автономного визначення, відмінного від суміжних категорій.

У сучасній західній політології, зокрема у працях Е. Аменти, Б. Каррузерса та І. Зілан, домінує соціологічна призма, де політична медіація розглядається як

модель (Political Mediation Model) і тлумачиться не як переговорна практика та посередництво, а як теоретична рамка взаємодії. Вона пояснює, як політичний контекст опосередковує вплив соціальних рухів на державну політику, визначаючи умови їх успіху чи невдачі [10, с. 308–309, 313]. Хоча цей підхід важливий для розуміння середовища, він описує структурні передумови, а не саму діяльність щодо врегулювання конфліктів, що виводить його за межі інституційного аналізу медіації як такої.

Окремої уваги заслуговує призма публічного управління (Public Policy Mediation), представлена у працях Г. Беллмана, С. Подзіби [13] та Л. Стамато [14], де медіація представлена у більш звуженому сенсі – як інструментальний засіб розв’язання конфліктів між акторами на внутрішньо державному рівні. У контексті внутрішньої політики медіацію як інструмент залучення стейкхолдерів до вироблення якісних рішень та комунікації влади з громадою розглядають також науковці К. Кулак-Кшисяк та П. Швігаль [11, с. 295–297]. У цьому вимірі також, як вказують Д. Лоус та Дж. Форестер, відбувається перехід від дебатів до співпраці [12, с. 527–529]. В українському дискурсі зокрема Є. Бородін підкреслює значення таких механізмів для реалізації державних програм [2, с. 42]. Проте, варто зауважити, що в такому разі, в адміністративному контексті медіація залишається здебільшого технологією або інструментом підвищення ефективності управління, що функціонує в межах вже існуючих правил.

Зі свого боку, найбільш поширеною є «правова призма», яка ототожнює медіацію з альтернативним розв’язанням спорів (ADR). У вітчизняному науковому просторі дослідники С. Герасимчук [3, с. 271–272], О. Белінська [1, с. 158] та О. Кірдан [4, с. 17] визначають медіацію як добровільну, конфіденційну процедуру, спрямовану на досягнення угоди. Законодавче закріплення цього підходу, наприклад, у Законі України «Про медіацію», фіксує її статус як послуги або досудового етапу. Проте таке трактування є занадто вузьким для політичної сфери. Як зазначають Д. Лікарчук [5, с. 55–56] та А. Француз [9, с. 27–28], політичні конфлікти пов’язані з боротьбою за владу, ресурси та зміну статусу, що часто виходить за межі правового спору і не можуть бути врегульовані виключно інструментами альтернативного розв’язання спорів.

Систематизація наведених підходів дає змогу сформулювати ключову ідею щодо інституційного виміру: поняття «політична медіація» не є тотожним поняттю «публічна медіація» або «медіація в публічному управлінні». Розвиваючи методологічний підхід К. Примакова [7] щодо розмежування сфер politics та policy, ми пропонуємо розглядати ці явища на різних рівнях функціонування.

Якщо К. Примаков визначає сутність політичної медіації як процес діяльності медіатора щодо врегулювання конфліктів і покращення взаємовідносин між різними соціальними групами та окремими індивідами щодо використання орга-

нів держави та місцевого самоврядування задля реалізації своїх суспільно значущих інтересів і потреб [8], то в контексті нашого дослідження ми акцентуємо увагу на її інституційній природі.

Тому політичну медіацію потрібно розглядати не лише як ситуативний інструмент чи комунікативний процес, а як сталий системний інститут забезпечення стабільності політичної системи. Якщо публічна медіація – це технологія комунікації (рівень *policy*), то політична медіація – це інституціалізована інфраструктура регуляції внутрішньополітичних конфліктів (рівень *politics*), що неминуче виникають у процесі розвитку політичної системи. Отже, сутність політичної медіації як інституту полягає в її здатності трансформувати деструктивну енергію конфлікту в конструктивну взаємодію політичних суб'єктів. Фундаментальні вітчизняні праці з конфліктології, зокрема М. Пірен, підтверджують, що управління конфліктами на макрорівні вимагає інституційних, а не лише процедурних рішень [6, с. 9–10, 29].

На основі огляду вищезазначених призм та базового розуміння конфліктології, ми робимо висновок, що інституціоналізація політичної медіації вимагає використання поняття, яке виходить за межі процедурного чи управлінського тлумачення. Політична медіація в інституційному вимірі – це не просто технологія врегулювання (як у праві) і не просто форма громадської участі (як у *public policy*). Це самостійний політичний інститут, функцією якого є забезпечення стабільності політичної системи в умовах кризи легітимності або гострого протистояння еліт.

Систематизація категоріального апарату дає змогу стверджувати, що феномен політичної медіації варто розглядати як автономну інституційну категорію. Її не можна редукувати лише до адміністративної процедури, механізму чи соціологічної моделі. В інституційному вимірі – це механізм гармонізації владних відносин, який, на відміну від публічної медіації і решти інструментів, оперує категоріями політичної доцільності, балансу сил та консенсусу політичних акторів, а не лише категоріями законності та ефективності управління. Саме таке розуміння відкриває простір для моделювання інституту політичної медіації, що здатний трансформувати деструктивні конфлікти у фактори політичного розвитку та здійснювати постійну регуляцію всередині політичної системи задля збереження її стабільності.

#### *Список використаних джерел*

1. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1(5). С. 158–173.
2. Бородин Є. Є. Механізм медіації в системі публічного управління. *Державне управління*. 2019. № 2(66). С. 39–43.

3. Герасимчук С. Медіація як один із видів альтернативного вирішення спорів: визначення, переваги та недоліки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Т. 82. С. 270–274. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.82.1.41.
4. Кірдан О. Поняття «медіація» та підходи до його трактування у сучасному науковому дискурсі. *Педагогічний часопис Волині*. 2019. Т. 2(13). С. 12–20. DOI: 10.29038/2415-8143-2019-02-12-20 (дата звернення: 07.12.2025).
5. Лікарчук Д. С. Медіація як спосіб врегулювання політичних конфліктів. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. № 8. С. 50–61. DOI: 10.31866/2616-745x.8.2021.249009.
6. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2007. 360 с.
7. Примаков К. Політична медіація versus публічна медіація: розмежування предметних полів посередницьких практик у політиці. *Grani*. 2025. Т. 28, № 5. С. 197–203. DOI: 10.15421/172618 (дата звернення: 10.12.2025).
8. Примаков К. Поняття політичної медіації. *Epistemological studies in philosophy social and political sciences*. 2025. Т. 8, № 1. С. 269–274. DOI: 10.15421/342533 (дата звернення: 07.12.2025).
9. Француз А. Й., Зубко Д. В. Політична медіація в Україні. *Legal Bulletin*. 2022. Т. 76, № 4. С. 26–30. DOI: 10.31732/2708-339x-2022-04-26-30 (дата звернення: 10.12.2025).
10. Amenta E., Carruthers B. G., Zylan Y. A Hero for the Aged? The Townsend Movement, the Political Mediation Model, and U.S. Old-Age Policy, 1934–1950. *American Journal of Sociology*. 1992. Vol. 98(2). P. 308–339.
11. Kułak-Krzysiak K., Śwital P. Mediation as Means of Communication for Public Administration in Settling Administrative Disputes. *Review of European and Comparative Law*. 2023. Vol. 54(3). DOI: 10.31743/recl.16226 (date of access: 10.12.2025).
12. Laws D., Forester J. Public policy mediation: From argument to collaboration. *Handbook of Public Policy Analysis*. 2017. P. 539–560.
13. Podziba S., Bellman H. Public Policy Mediation. *Dispute Resolution Magazine*. 2012. Vol. 18, № 3.
14. Stamato L., Jaffe S. Mediation and public policy: Variations on a consensus theme. *Mediation Quarterly*. 1991. Vol. 9, № 2. P. 165–178. DOI: 10.1002/crq.3900090207 (date of access: 10.12.2025).

## **КОНЦЕПЦІЯ «КРИТИЧНИХ МОМЕНТІВ» (CRITICAL JUNCTURE) ЯК СПРОБА ОСМИСЛЕННЯ ДОВГОТРИВАЛИХ НАСЛІДКІВ ІНСТИТУЦІЙНОГО ВИБОРУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ**

**Поляков Андрій**

здобувач третього рівня вищої освіти кафедри політології,  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова  
ORCID: 0009-0004-9099-4340

Періоди суспільно-політичних зламів, коли перед політичними акторами відкриваються можливості вибору рішень, наслідки яких є невизначеними, традиційно приваблювали увагу дослідників. Такі періоди під назвою «критичні моменти» (critical juncture) отримали концептуальне осмислення у межах історич-